A DEVENI O

A DEVENI OM

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BEHR,JOHN
A deveni om: meditaţii de antropologie creştină în cuvânt şi imagine/
pr. John Behr; trad. de Dragoş Dâscă. – Iaşi: Doxologia, 2017
Conţine bibliografie
ISBN 978-606-666-635-0

I. Dâscă, Dragoş (trad.)

2

Autorii fotografiilor: Vladimir Bulat, Daniel Constantinescu, Doina Mândru, Elena Murariu.

Editura Doxologia adresează mulţumiri speciale Domnului VLADIMIR BULAT, pentru contribuţia deosebită la finalizarea acestui proiect.

ISBN 978-606-666-635-0

First published by St Vladimir's Seminary Press as

Imagine copertă: Maica Domnului *Oranta* (sec. XI), Mănăstirea Dafni, Atena.

JOHNBEHR

Adeventom

Meditaţii de antropologie creştină în cuvânt şi imagine

Traducere din limba engleză de
DRAGOŞ DÂSCĂ

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului
TEOFAH
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

Editura Doxologia
Iaşi, 2017

Cuprins

C^Cuvânt înainte

ceastă carte reprezintă o meditaţie asupra feluritor perspective şi consecinţe ale uimitorului fapt că Hristos ne arată ce înseamnă a fi Dumnezeu prin chipul în care moare ca om, dezvăluindu-ne totodată prin aceasta ce înseamnă să fii om, alegând de bunăvoie să înrădăcineze viaţa şi existenţa noastră în iubirea jertfitoare-de-sine,

specifică lui Dumnezeu.

Aceste meditaţii sunt prezentate şi dezvoltate prin cuvânt şi imagine, jocul dintre ele ajutând la îmbogăţirea şi adâncirea înţelegerii şi aprecierii înţelepciunii lui Dumnezeu, aşa cum se manifestă ea în creaţie, mântuire şi în noi înşine.

Aspectul/dis- punerea în pagină a textului reflectă mişcarea gândului dezvăluită în propoziţii, cu anumite cuvinte şi citate evidenţiate vizual prin intermediul unui font diferit şi mai mare. Mai mult, textul continuu al fiecărui capitol este completat de citate aşezate în afara textului propriu-zis, colorate diferit şi însoţite de imagini, reflectând sau lămurind aspecte ale argumentaţiei.

Rezultatul seamănă mai mult cu un manuscris medieval, dispunând cititorul spre o lectură meditativă, să cântărească cu luare aminte – în loc să frunzărească – fiecare cuvânt şi imagine.

L
L

Pentru a evita detaliul superfluu din pagină, nu s-au folosit note de subsol sau de sfârşit de capitol. Referinţele la citate, cu excepţia celor din Sfânta Scriptură, au fost aşezate la sfârşitul cărţii.

UH
U

”Voifi om”

JJ lava lui Dumnezeu este omul viu”, scria Sfântul Irineu al Lyonului, spre sfârşitul secolului al II-lea, folosind aceste cuvinte frumoase şi adesea citate, în tinereţe l-a cunoscut pe Sfântul Policarp al Smirnei, care l-a cunoscut, la rândul său, pe Apostolul loan.

Aceste cuvinte sunt cu adevărat remarcabile.

însă care este semnificaţia lor?

Cine sau. ce este „omul *l* viu”?

Mergând înapoi câţiva ani, la o perioadă în care era vie amintirea lui Hristos şi a Apostolilor, Sfântul Ignatie al Antiohiei a făcut o afirmaţie frapant de asemănătoare. În timp ce era dus sub pază la Roma pentru a fi martirizat pentru credinţa sa, le-a trimis o scrisoare creştinilor din acel oraş, implorându-i să nu intervină în viitoarele sale încercări, de exemplu,

să nu încerce să-l ţină în viaţă prin mituirea autorităţilor.

Deşi călătorea fără scăpare spre o mucenicie îngrozitoare, şi-a îmbrăţişat credinţa cu bucurie, exclamând:

Sfântul Ierarh Ignatie Teoforul – Biserica „Sfinţii Mucenici Brâncoveni şi Sfinţii Ioani (Botezătorul, Teologul şi Gură de Aur)”, Alba Iulia, zugrav: Ioan Popa, 2014-2015.

„Mai bine îmi este să mor în Hristos lisus, decât să domnesc peste marginile pământului. Pe Acela Îl caut, Care a murit pentru noi; pe Acela Îl vreau, Care a înviat pentru noi. Naşterea mea este aproape. Iertaţi-mă, fraţilor... Să nu mă împiedicaţi să trăiesc, să nu voiţi să mor!

... Lăsaţi-mă să primesc lumină curată! Ajungând acolo, voi fi om *(anihropos).* Îngăduiţi-mi să fiu următor al Pătimirilor Dumnezeului meu”.

pv v p)

,,Sa *nu* voiţi sa mor!

... găsind o cale prin care să mă feriţi de mucenicia pregătită mie!

,,Sa nu ma împiedicaţi sa trăiesc!

... împiedicându-mă de la a pătimi mucenicia! *în comparaţie cu obişnuitele noastre moduri de a vorbi, viaţa şi moartea sunt aici inversate.*

Mucenicia sa este naşterea sa

... şi va fi o

naştere prin care el devine „om”

- un om care are statura lui Hristos,

„Omul desăvârşit”

sau „Omul nou”, fiindcă mucenicul este o trimitere la „Martorul cel credincios, Cel întâi născut din morţi” (Apoc. 1, 5), „începătorul mântuirii noastre” (Evr. 2, 10).

Aceste cuvinte pătrunzătoare sunt, după cum vom vedea, deosebit de profunde.

Moartea este aici un momire d^nitoriu:
nu este efâ.^itu.l, ci începutul,
nu este dispartţie, ci descoperire.

Aşa cum şi Sfântul Ignatie a accentuat în cuvântul său către romani:
„Acum că Hristos este cu Tatăl, El este mai vizibil decât era înainte”.

Adică, atunci când Hristos păşea printre noi în trup, noi nu am înţeles cu adevărat Cine era El;
acum că a murit prin Pătimirea Sa
şi este cu Tatăl,
putem „vedea”, în sfârşit, Cine este El.

DOI

A-L *cu.norfe pe* Hristos

T

ot ce s-a spus mai înainte este întemeiat pe taina, încununarea şi punctul critic al relatărilor Evangheliilor despre Hristos.

La Matei, Marcu şi Luca

(vom discuta despre loan mai târziu), doar prin Paştile Domnului, ucenicii au putut să cunoască Cine este El cu adevărat.

în ciuda faptului că au fost cu Hristos timp de mai mulţi ani,

văzându-L schimbat la Faţă pe Tabor şi înfăptuind minuni, ascultându-I învăţăturile şi aflând de la Maica Sa împrejurările Naşterii Sale – în ciuda tuturor acestor lucruri, L-au părăsit pe Hristos în timpul Pătimirii Sale.

Lepădarea lui Petru – biserica din Vioreşti (Vâlcea), începutul secolului al XlX-lea.

Petru. *chtor* se leapădă. *de* El!

Singura excepţie – Petru, pe drumul către Cezareea lui Filip (Mt. 16) - este excepţia care confirmă regula.

Atunci când este întrebat, Petru răspunde: „Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui Viu”.

Martiriul Apostolului Petru – biserica din Vioreşti (Vâlcea), începutul secolului al XIX-lea

Totuşi, Hristos subliniază
că Petru nu a cunoscut
aceasta prin trup şi sânge,
adică prin actul de a-L
vedea şi auzi pe Hristos în
trup.

Printr-o descoperire de la
Tatăl
a putut Petru să-şi facă
mărturisirea de credinţă -

Petru, piatra pe care Hristos
spune că va zidi Biserica Sa
şi că orice leagă şi dezleagă
Petru, astfel va fi şi în ceruri.

Atunci şi doar atunci
Hristos îi spune lui Petru – cel ce trebuia să fie acea
piatră – că trebuie să meargă la Ierusalim să
pătimească.

Ţinând cont că el tocmai fusese lăudat,
este probabil de înţeles motivul pentru care Petru a
răspuns: ,,Să nu Ţi se întâmple Ţie aceasta”.

Însă, pentru acest cuvânt, el primeşte din partea lui Hristos cea mai aspră mustrare cu putinţă:

,,Mergi înapoia Mea, satano!”.

Mergi înapoia Mea, satano!

Acest paradox este absolut: unicul, singurul ucenic care a mărturisit înaintea Pătimirii
că Hristos este Fiul lui Dumnezeu,
câteva versete mai târziu este acum numit „satan”!
Aşa cum Hristos Însuşi foloseşte termenul,
„satan” este atribuit celui care Îl separă pe Hristos de Cruce.
Înaintea Crucii, ucenicii pur şi simplu nu înţeleg cine
este Hristos.
Când Îl văd răstignit, ei nu înţeleg: fug cuprinşi de teamă.
Ei nu înţeleg nici atunci când descoperă mormântul gfu-
fiindcă un mormânt gol este, la urma urmei, ambiguu.
Reacţia lor a fost să se întrebe dacă nu cumva cineva a furat trupul.

O, nepricepuţilor şi zăbavnici cu inima ca să credeţi toate câte au spus prorocii! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească acestea şi să intre în slava Sa?
Luca 24, 25-26

Chiar şi în cazul întâlnirilor cu Hristos cel înviat, vedem că ucenicii nu-L recunosc de îndată.

Fiecare relatare a modului în care reuşesc să-L recunoască are o semnificaţie pentru noi.

Una dintre cele mai importante şi cunoscute este întâlnirea cu Hristos pe drumul către Emaus (Lc. 24).

Atunci când Hristos cel înviat Se alătură ucenicilor care mergeau pe drum,

ei nu-L recunosc.

Întâlnirea cu Hristos pe drumul spre Emaus – Biserica „Sfinţii Mucenici Brâncoveni şi Sfinţii Ioani (Botezătorul, Teologul şi Gură de Aur)”, Alba Iulia, zugrav: Ioan Popa, 2014-2015.

Nu trecuseră decât câteva zile şi totuşi
ei nu-L recunosc.
De fapt, ei chiar încep să-I spună acestui „străin” tot ce se întâmplase şi cum o parte din grupul lor găsise mormântul gol.
... Ei încă nu înţeleg!

Este limpede că
aici se subliniază un aspect important.

Acestea nu le-au înţeles ucenicii Lui la început, dar când S-a preaslăvit lisus, atunci şi-au adus aminte că acestea erau scrise pentru El şi că acestea l le-au făcut Lui.

Domnul cel înviat deschide apoi Scripturile ca să arate cum Moise şi toţi profeţii au vorbit despre cum Hristos a trebuit să sufere pentru a intra în slava Sa.
De abia atunci încep inimile lor să se înmoaie, şi după ce îl conving să rămână peste noapte,
ochii lor se deschid în sfârşit
odată cu frângerea pâinii.

Însă, în acest moment, El *dispare* dinaintea lor!

După ce, în sfârşit, L-au recunoscut, după ce, în sfârşit, L-au cunoscut

- pe Domnul cel Răstignit şi înălţat – drept Fiul lui Dumnezeu,

Cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos, Care va schimba la înfăţişare trupul nostru umil ca să fie asemenea trupului slavei Sale.

El dispare de sub ochii lor. De atunci, de la început, creştinii aşteaptă venirea Sa. Cele mai timpurii scrieri creştine care formează acum Noul Testament nu vorbesc despre o „a doua venire”, ci, în schimb, vorbesc mult mai simplu şi direct despre cum creştinii aşteaptă venirea Domnului lor.

Hristos a fost, este şi rămâne întotdeauna „Cel care vine” -

a Cărui venire,
a Cărui prezenţă,
a Cărui parousia
coincide cu
plecarea Sa,
exodul Său

- lăsându-ne o urmă a prezenţei Sale
şi aprinzând în noi dorinţa de El.

Aşa cum a scris Fericitul Augustin în Confesiunile sale:

„Prin El Tu ne-ai căutat atunci c^U noi

m Te căutam, dar Tu ne-ai căutat pentru.

ca noi să *putem* începe să Te căutăm”.

A reflecta la modul în care ucenicii ajung să-L cunoască pe Hristos este important din două motive.

TREI

„Moise a scris *despre* Mine”

A

n primul rând, înseamnă că nu există nici o distanţă istorică între acei ucenici de atunci şi noi.

Nu suntem dezavantajaţi de faptul că „nu suntem acolo”, acum două mii de ani.

,,A fi acolo” nu i-a ajutat pe ucenici, şi noi ne amăgim crezând că am fi fost mai buni.

De fapt, făcând astfel, noi ne-am aşeza singuri în categoria celor posedaţi de demoni,

fiindcă ei nu au avut nici o problemă în a-L recunoaşte pe Hristos.

Dacă suntem de părere că L-am fi putut cunoaşte pe Hristos înainte de Paşti, am merita şi să fim mustraţi precum Petru, fiindcă L-am separat pe Hristos de Cruce.

Cercetaţi Scripturile, că socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acelea sunt care mărturisesc despre Mine.

Nu.

Ucenicii au putut să-L cunoscă pe Hristos doar ca Domnul cel înviat şi Răstignit, Cel care deschide El însuşi Scripturile şi frânge pâinea.

Exact acest lucru se întâmplă acum în Biserică.

În Biserică ne ***aflăm*** în contin^^ ***pe drumul*** către Emaus.

În DlSerLCa, *Scripturile ne sunt deschise -*

în pericopele evanghelice, în cateheza preo tului, imnografie, iconografie şi rânduielile liturgice.

Iar în mijlocul acestora,

Pâinea este frântă la Jertfa Euharistică,

Şi ***devenim*** **Trupul Său.**

Cina cea de Taină -
biserica Mănăstirii Humor (Suceava),
după 1530, zugrav: Toma din Suceava.

Convertirea Apostolului Pavel oferă un exemplu viu al chipului în care sunt folosite Scripturile în Biserică de atunci înainte.

El studiase Scripturile
în tinereţea sa.
A învăţat diferite interpretări rabinice.
Şi totuşi nu L-a „văzut” pe Hristos în Scripturi, nici nu L-a recunoscut pe Hristos în cei pe care el îi persecuta.

De fapt, aşa cum tâlcuia el Scriptura,
se socotea pe sine
,,în ce priveşte dreptatea cea din Lege, fără de prihană”

şi atât de râvnitor în dreptatea sa încât îi persecuta pe creştini ca pe nişte vădiţi blasfemiatori (Filip. 3, 5-6).

înainte de venirea lui Hristos, Legea şi prorocii nu cuprindeau vestirea care este obiectul Evangheliei propriu-zise, întrucât nu sosise încă Cel care trebuia să lămurească aceste taine. Dar odată cu venirea Lui în lume şi cu Întruparea, Mântuitorul a făcut, din vestirea pe care a adus-o, Evanghelie deplină

însă, după ce Hristos I S-a arătat pe drumul către Damasc, grăindu-i cuvinte care i-au trezit conştiinţa **„De ce Mă pr^^^i?”** *(Fapte 22, 7-8)*

- a început să citească Scripturile din nou, ca să vadă cum ele dintotdeauna au vorbit

despre Pătimirea lui Hristos

şi despre nevoia noastră de mântuire.

Textul nu se schimbase; punctul de plecare sau „ reperul” său, într-adevăr, se schimbase, în loc să încercăm să înţelegem ce „ semnifica” iniţial textul,

îndatorirea noastră devine acum

să înţelegem ce „înseamnă” acesta astăzi, cum se adresează ascultătorilor, înfăţişându-L pe Hristos bătând la uşa inimii lor, dorind să-Şi facă lăcaş înlăuntru.

Aceasta înseamnă şi că inspiraţia scriitorilor

de lectura inspirată a Scripturii, fiindcă ambele sunt revelate şi posibile doar cu încuviinţarea Domnului, Mielul înjunghiat, Cel care deschide cartea (Apoc. 5, 9)!

Mielul din Cartea Apocalipsei – Biserica Cretalescu (Bucureşti), 1722.

PATRU

moartea
pe moarte călcând

Al *al doilea rând, prin moartea Sa, Hristos biruieşte moartea, dezvăluindu-ne viata veşnică.*

Acest lucru este de o importantă atât de extraordinară, încât, în încercarea de a-l scoate în evidentă, există riscul de a folosi prea multe cuvinte. Sau mai degrabă, are consecinţe atât de uimitoare, încât pur şi simplu ne pier cuvintele.

Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-le.

- troparul Învierii

Hristos nu Se arată a fi Dumnezeu prin mamfestarea „atotputerniciei” Sale, aşa cum avem tendinţa să credem în această privinţă -

mutând munţii din loc, aruncând fulgere şi aşa mai departe -,

ci mai degrabă prin mult prea omenescul act de a muri, mai ales în chipul în care El a ales să moară.

Moartea este, de fapt, singurul lucru pe care toţi bărbaţii şi femeile îl au în comun de la începutul lumii încoace, de la un capăt la celălalt al regiunilor şi culturilor lumii.

Şi astfel Hristos dezvăluie ce înseamnă a fi Dumnezeu prin singurul lucru pe care îl avem în comun. El nu face aceasta prin simplul act de a muri – fiindcă aceasta ar fi fost doar o capitulare a lui Dumnezeu, sfârşitul -,

ci mai *degrabă prin* chipul în care a ales să moară.

Dacă Hristos ar fi dezvăluit într-un alt mod ce înseamnă a fi Dumnezeu - de exemplu, prin a fi bogat şi puternic (reflectând propriile noastre dorinţe),

Răstignirea Domnului -
Biserica „Sfinţii Mucenici Brâncoveni şi Sfinţii loani (Botezătorul, Teologul şi Gură de Aur)”, Alba lulia, zugrav: loan Popa, 2014-2015

sau sărac şi marginalizat de societate (aşa cum am putea concluziona când ascultăm unele porunci profetice şi evanghelice),

sau prin a fi un bărbat evreu din secolul mt& (m căutarea lui „lisus cel istoric”) -,

oricare dintre aceste alegeri ar fi exclus anumiţi oameni: fiindcă cei care nu se potrivesc nici muia dintre astfel de grupuri nu ar fi avut vreo părtăşie cu El.

Pe de altă parte, dacă a murit doar fiindcă este om, ca şi noi, dar fiindcă este şi Dumnezeu a putut să Se ridice din mormânt, aceasta îi este spre laudă, însă nu i-ar fi putut ajuta cu adevărat pe oameni.

Astfel de lucruri nici nu merită să fie luate în seamă. Aşa cum vom vedea, tocmai fiindcă *biruieşte moartea prin moartea Sa,*

El *îi face* capabili *pe fiecare* bărbat şifemeie să-şifolosească, la rândul lor, *pwropriafire* muritoare pentru. a veni la viaţa întru. El.

Acesta este miezul teologiei pe care Sinoadele au apărat-o. Ceea ce vedem în Hristos cel Răstignit şi Înviat, aşa cum a fost propovăduit de Apostoli prin cuvintele luate din Scriptură – din profeţii şi istorisiri, stihuri şi rugăciuni -,

aceasta este ceea ce înseamnă să fii Dumnezeu,

acesta este miezul credinţei pe care au apărat-o Sinoadele de la Niceea şi Constantinopol în secolul al IV-lea.

Aceasta este semnificaţia afirmaţiei că Hristos este „deo- fiinţă cu Tatăl”,

că El este ceea ce înseamnă să fii Dumnezeu şi totuşi este altul decât Tatăl.

Mai mult, această semnificaţie este cunoscută doar în şi prin Duhul Sfânt şi doar prin El îl putem mărturisi pe Hristos ca Domn (I Cor. 12, 3), în Care suntem totodată înfiaţi ca fii ai lui Dumnezeu şi pe Care îl şi mărturisim a fi ceea ce înseamnă a fi Dumnezeu, Unul din Sfânta Treime.

A luat un trup şi L-a întâlnit pe Dumnezeu fată către fată. A luat ţărână şi a întâlnit Cerurile. A luat ceea ce era văzut şi a căzut peste nevăzut.

- Omilia pascală a

Miezul definiţiei de la Sinodul de la Calcedon este că ceea ce înseamnă să fii om şi ceea ce înseamnă a fi Dumnezeu

- moartea şi viaţa -

sunt văzute împreună într-o singură persoană concretă (hypostasis), cu o singură „faţă” (prosopon).

Adică nu privim la o fiinţă pentru a-L vedea pe Dumnezeu şi la o alta pentru a-l vedea pe om.

Nu! Amândoi dezvăluiţi împreu.nă

- ,,fără amestec, schimbare, împărţire, despărţire”.

Învierea Domnului – biserica
Mănăstirii Dobrovăţ (Iaşi),
1527-1531.

Ceea ce înseamnă a fi Dumnezeu şi ceea ce înseamnă a fi om rămân la fel, dar minunea constă în faptul că fiecare dintre aceste realităţi este acum dezvăluită împreună într-o singură persoană şi, prin urmare, una prin cealaltă:

a muri nu este o însuşire a lui Dumnezeu,

a crea viaţă nu este o însuşire a oamenilor,

dar Hristos le-a adus pe amândouă la un loc, biruind moartea prin moartea Sa şi prin însuşi acest fapt dăruind viaţă nemuritoare. Mai mult, aşa cum afirmă Sinoadele ulterioare, Acesta este Cuvântul cel Veşnic al lui Dumnezeu şi Chipul Dumnezeului Nevăzut.

„lată. Om..ul” – „Săvâ^ itu.-s-a''

I— vanghelia după loan începe acolo unde Matei, Marcu şi Luca o încheie. în relatările lor, doar la sfârşit, prin întâlnirea Celui Răstignit şi înviat, când Scripturile sunt deschise – ucenicii ştiu în cele din urmă Cine este Hristos.

Chiar de aici începe Evanghelia după loan. După versetele de început (cunoscute cu numele de „Prolog”),

naraţiunea începe cu Botezătorul, care strigă când îl vede pe lisus:

„Iată Mielul lui Dumnezeu” (În 1, 29). Apoi, când Filip îi spune lui Natanael:

„Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege şi prorocii”, Hristos îi răspunde ulterior:

,,Mai mari decât acestea vei vedea”

(În 1, 44-51).

Trecerea de la celelalte Evanghelii la Evanghelia lui loan se aseamănă cu expresia din Liturghia Sfântului loan Gură de Aur:

”în noaptea în *care a fost dat,* sau îmi *degrahă* când S-a *dat pe* Sine…”.

Punerea în Mormânt – bolniţa Mănăstirii Cozia (Vâlcea), zugravi: ,,David i ego sîn Raduslav”, 1542

Mişcarea de la un aspect la celălalt, de la o perspectivă omenească, istorică, la o perspectivă divină, veşnică, este vitală pentru o teologie adevărată.

Care n-a săvârşit nici un păcat, nici s-a aflat vicleşug în gura Lui, şi Care, ocărât fiind, nu răspundea cu ocară; suferind, nu ameninţa, ci Se lăsa în ştirea Celui ce judecă cu dreptate. El a purtat păcatele noastre, în trupul Său, pe lemn, pentru ca noi, murind faţă de păcate, să vieţuim dreptăţii.

în celelalte Evanghelii, ucenicii îl văd pe Hristos osândit la moarte şi fug cuprinşi de frică. Din nou, ca să lămurim lucrurile: ceea ce i-a convins nu a fost vederea mormântului gol şi nici măcar întâlnirea cu Hristos cel înviat – fără să-L recunoască. Mai degrabă a fost deschiderea Scripturilor şi frângerea pâinii. Doar astfel au putut ei şti că Acesta este Cel despre Care s-a vorbit în Scriptură – adică El este, de exemplu, Omul pătimirilor despre Care a vorbit Profetul Isaia, Cel care, deşi nu a fost găsit vinovat pentru nimic, tăcut ca un miel a luat de bună voie păcatele noastre asupra Sa, mergând la moarte pentru a fi oferit jertfă lui Dumnezeu (Is. 53).

De abia acum ştiu ucenicii că El nu doar a mers de bunăvoie la moartea Sa,
ci S-a dat pe Sine
într-o deplină jertfă-de-Sine,
fiindcă spre deosebire de noi ceilalţi,
moartea nu avea vreo stăpânire asupra Lui.

Prin deschiderea Scripturilor şi frângerea pâinii, trecem de la „El a fost dat” la „El S-a dat pe Sine”.

Acest lucru îl vedem trecând de la celelalte Evanghelii la cea după lom. în Evanghelia sa, loan îl zugrăveşte pe Hristos ca fiind Domnul Care a fost slăvit dintru începuturi. Hristos le spune în mod repetat ucenicilor Săi că El este de Sus

- *din ceruri,*

de la ^atăl,

în timp ce ei sunt de jos

- *din pământ,*

din Adam.

Mielul din Cartea Apocalipsei – Mănăstirea Humor (Suceava), după 1530, zugrav: Toma din Suceava

Prin urmare, dacă Hristos merge spre Cruce, El face aceasta de bunăvoie

şi înăcrea Sa *pe* cruce *este* înăcrea Sa întru. slavă.

Vindecarea orbului – biserica Mănăstirii Căluiu (Olt), 1593-1594, zugrav: Mina.

Identificat ca Mielul lui Dumnezeu din începutul Evangheliei,

Hristos este răstignit, fireşte, în timpul uciderii mielului la templu, şi nu în ziua următoare, precum în celelalte Evanghelii.

Iar Răstignirea Sa

este acum zugrăvită diferit:

El nu este părăsit, fiindcă Maica Sa şi ucenicul

cel iubit sunt de faţă,

iar cuvintele Sale nu sunt strigătul de părăsire,

precum în celelalte Evanghelii, care nu

primeşte nici un răspuns,

astfel încât atenţia noastră este concentrată cu hotărâre asupra Celui Răstignit drept Cuvântul lui Dumnezeu.

Mai degrabă, după ce se adresează Maicii Sale şi ucenicului iubit cu cuvintele la care vom reflecta mai târziu, Hristos spune cu o demnitate impunătoare:

„Săvâ^ Hu-s-a”,

şi apoi „Şi-a dat duhul” (În 19,30).

Ce s-a săvârşit?

Oare lucrarea lui Dumnezeu s-a săvârşit?
Ce anume, aşadar?

Relatarea de la loan despre o anume vindecare s-ar putea să ne ofere un indiciu.

Orbul tămăduit de Hristos se născuse orb nu din vina sa ori a părinţilor, ci, aşa cum Hristos spune,

„ca să se ara.te în

el l^ucrările lui.

Dumnezeu”.

(În 9,3)

Sfântul Irineu evidenţiază faptul că modul în care Hristos îl vindecă pe orb, amestecând salivă şi pământ, este o paralelă a creării noastre iniţiale, amestecul dintre puterea lui Dumnezeu şi ţărâna pământului. Sfântul Irineu concluzionează astfel:

„Lucrarea lui Dumnezeu este plămădirea făpturii omeneşti”.

Dumnezeu separă lumina de întuneric: Facerea -
bolniţa ansamblului episcopal Vâlcea, secolul al XVIII-lea.

Ne-am întors la „făptura omenească”.

Ce este omul, că-Ţi aminteşti de el?

Ce este o „făptură omenească”
- lucrul mâinilor lui Dumnezeu, căruia El Se dăruieşte în întregime?

Ca să găsim un răspuns, trebuie să ne întoarcem, desigur, la Facerea. Aici vedem o deosebire frapantă între modul în care activitatea lui Dumnezeu este descrisă în primul capitol.

Scriptura începe cu Dumnezeu rostind poruncile:

,,«Să fie lumină!» Şi a fost lumină.”
,,Să fie o tărie...
,,Să se adune apele cele de sub cer la un loc...”
,,Să dea pământul din sine verdeaţă...”
,,Săfie luminători pe tăria cerului...”
,,Să mişune apele de vietăţi...”
,,Să scoată pământul fiinţe vii...”

Acest dumnezeiesc „fiat” – ,,să fie” -

este suficient pentru a aduce toate aceste creaturi la existenţă:

,,Şi a fost aşa ... Şi a văzut Dumnezeu că este bine”.

După ce a adus la existenţă toate aceste făpturi doar printr-rn singur cuvânt, Dumnezeu anunţă apoi proiectul Său person^ – folosind

conjmıctivul, nu imperativul:

„Săfacem, om

(antthvpo^* dupǎ *chipul

***şi* dupǎ *as^emănarea* Noastră.”**

(Fc. ı, 26)

Aceasta este lucrarea lui Dumnezeu.
Aceasta Şi-a propus să facă.
Aceasta anume a planificat deliberat. Acesta este dumnezeiescul scop şi împlinirea sa.

Şi acesta este singurul lucru care nu este urmat de cuvintele „Şi a fost aşa. ..”.

Acest proiect al lui *^Dumne^,*

pers^onală. *a lui nu*

ânplinită doar prin cuvântul

Său.

De fapt, Dumnezeu nu creează în acel moment pur şi simplu o făptură omenească *(anthropos),*
ci creează bărbaţi şi femei...

Doar odată cu desăvârşirea întregii teologii în Evanghelia după loan aflăm că lucrarea lui Dumnezeu este împlinită. Cu puţin înainte ca Hristos să spună că s-a „ săvârşit , auzim confirmarea împlinirii proiectului lui Dumnezeu în cuvintele rostite de Pilat fără să vrea:
,,lată Omul” (În 19, 5).

Hristos, asupra Căruia moartea nu a avut nici o putere, Care S-a dat de bunăvoie la moarte, biruind moartea prin moarte, este primul om adevărat din istorie. El este chipul Dumnezeului celui Nevăzut (Col. 1, 15).

Pentru noul om a fost creată firea omenească dintru început şi pentru el au fost pregătite cugetul şi dorinţa ... Nu vechiul Adam a fost model pentru Cel Nou, ci Noul Adam a fost model pentru cel vechi... Pentru cei care l-au cunoscut primii, vechiul Adam este arhetipul, din cauza firii noastre căzute. Dar pentru Cel care vede toate lucrurile înainte de a exista, întâiul Adam este imitaţia

Lucrarea lui Dumnezeu este împlinită, iar Domnul creaţiei Se oditoeşte acum de la lucrarea Sa în mormântul binecuvântatului Sabat.

„Ziua de azi mai înainte a închipuit-o cu taina marele Moise, zicând: «Şi a binecu-vântat Dumnezeu ziua a şaptea». Aceasta este ziua odihnei, în care S-a odihnit de toate lucrările Sale Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, prin rânduiala morţii după trup odihnindu-Se; şi la ceea ce era iarăşi întorcându-Se, prin înviere, ne-a dăruit nouă viaţă veşnică, ca un singur bun şi iubitor de oameni”
(literal: îi iubeşte pe anthropos).

- Vecernia Sâmbetei Mari [2000, p. 671]

Această cântare nu compară „odihrna” lui Hristos de după Pătimirea Sa cu „odihrna” lui Dumnezeu din acea vreme demult apusă.

ho scHmb, realizează o identificare deplmă. Nu spune: aşa cum S-a odihrnit odinioară, tot astfel Se odihrneşte acum. Ci spune:

Aceasta este ziua odihrnei.

Pentru a rezuma: Mântuitorul este primul şi singurul Ca^ie nea arătat adevăratul om, Care es^ie desăvârşit ca persoană, viaţă şi în toate celelalte privinţe.

- fiicolae Cabacila

Ia*tă un foarte bun exemplu al* f*aptallui că în ci*cl*ul litogic al Bisericii nu există distanţă istorică. Mai mult, lucrarea lui Dumnezeu este împlinită în prezent, aşa cum vom vedea mai jos.*

Proiectul, lucrarea lui Dumnezeu vestită la începutari este împlinită la sfârşit de Cel care este Dumnezeu.

În cuvintele Sfântului Maxim:

Histos, ca om, caca ca El ca I^rnnezeu., a hotărât să se îh^mple.

Punerea în Mormânt a lui Hristos – biserica Mănăstirii Căluiu (Olt), 1593-1594, zugrav: Mina.

Dacă astfel stau lucrurile, atunci încă trebuie să devenim oameni – şi, aşa cum Sfântul Ignatie mărturiseşte atât de limpede, noi împlinim acest lucru doar prin urmarea lui Hristos, prin martyria noastră, propria noastră mărturie şi mărturisire a Lui.

Şi în sfârşit, după toate acestea, ajunge la Dumnezeu Însuşi, cu

omenitatea Sa, înfăţişându-Se adică pentru noi, precum s-a scris, în fata lui Dumnezeu şi Tatăl, ca om *[anthropos],* El, Care nu poate să Se despartă niciodată în nici un mod de Dumnezeu.

- Sfântul Maxim Mărturisitorul, cu referire la Evr. 9, 24

ŞASE

Paradoxul mo^ii

A

şadar, este limpede că moartea are un rol important, iar modul în care o înţelegem depinde de modul în care o percepem.

Ca fapt biologic, moartea este inevitabilă şi este pur şi simplu o realitate printre altele: tot ceea ce fiinţează în timp va trece în timp.

Am fost născuţi fără ca noi să alegem aceasta. Printr-un act de procreare dintre un bărbat şi o femeie, fiecare am fost aruncaţi în existenţă – mai mult, o existenţă în care orice am face tot vom muri.

Oricât de „buni” încercăm să devenim,

cu siguranţă vom muri

- din nou, fără ca noi să alegem aceasta.

Cam *atât* valor^eam lib^ertatea şi liberul arbitru.!

De fapt, moartea este singura parte din viaţă care nu poate fi evitată.

Este singurul lucru de care pot să fiu sigur

şi astfel

singurul lucru la care trebuie să meditez.

Moartea este o necesitate în viaţa mea,

de vreme ce viaţa este ceva ce mi s-a dat.

Însă, pe măsură ce începem să reflectăm asupra realităţii morţii în lumina biruinţei lui Hristos asupra morţii,

începem să vedem şi alte aspecte ale acesteia, realizând tranziţia de la o perspectivă omenească la una divină.

Primul aspect *este* că, *de fapt*, moartea *este* tragică.

Aceasta este, desigur, o reacţie firească.
Şi totuşi de ce ar trebui să fie astfel,
şi nu pur şi simplu ceva neutru, înţelegem
cu adevărat doar în lumina lui Hristos.

înainte de venirea lui Hristos,
în Vechiul Testament nu a existat cu adevărat
ideea că moartea este în sine ceva tragic;
moartea, aşa cum am spus mai sus,
este o realitate.
Moartea violentă, moartea provocată de oameni
ne- legiuiţi sau ticăloşi este cu siguranţă tragică.
Dar moartea care vine la o vârstă înaintată,
cu familia adunată în jur, cu împăcarea

şi înmormântarea cuvenită era
socotită firească, dreaptă şi rânduită.

Acum însă, în lumina biruinţei lui Hristos asupra morţii, moartea ni se dezvăluie a fi „vrăjmaşul cel din urmă” (I Cor. 15, 26). Putem înţelege acum că bărbaţii şi femeile nu mor pur şi simplu fiindcă moartea este un eveniment biologic, neutru;
ei mor fiindcă
s-au îndepărtat de Creatorul lor,
singurul lor izvor de viaţă.

îndepărtarea noastră, apostazia noastră, căderea noastră în moarte nu este pur şi simplu ceva care s-a întâmplat la începutal timpului – vina altcuiva!

Profeţi şi patriarhi – exteriorul bisericii Mănăstirii Voroneţ (Suceava), 1547.

Este ceva cu care fiecare dintre noi se luptă neîncetat în această viaţă.

Suntem neîncetat ispitiţi, precum Adam la început, să credem chiar că ne suntem suficienţi, că avem viaţa în noi înşine -

Sisoe, cel mare între asceţi, a stat înaintea mormântului lui Alexandru, împăratul grecilor, care strălucise odinioară întru slavă. Îngrozit de inevitabila trecere a timpului şi de deşertăciunea lumii trecătoare, a strigat: ,,Vai! Privind la tine, mormântule, mă înfricoşez de judecata lui Dumnezeu şi plâng, fiindcă mă gândesc la obştescul sfârşit al omenirii! O, *moarte, cine poate să scape de tine?”.*

foFÂIHUL SItiUE, MARELE ASCET, ÎNAINTEA LUI AIEIAII-
DRU, REGE AL GRECILOR, PÂHĂ ODINIOARĂ ERA
CARE VESI.IÂNTAT ÎN tILAVA.

- că viaţa pe care eu o am este a
mea, să fac cu ea ce vreau eu,
iar dacă poate eu simt că vreau
să fiu „bun” sau „religios”,
eu pot deveni astfel, făcând ceva
caritabil

Sfântul Sisoe în faţa mormântului, icoană contemporană, zugrav: Elena Murariu.

pentru aproapele meu

(atât timp cât nu-mi ameninţă propria stabilitate
şi prosperitate),
sau acordându-I lui Dumnezeu oarece timp
(Duminica, probabil, fiindcă – la urma urmei -
nu vreau să fiu un fanatic!).
Totuşi, trăind astfel, în cele din urmă şi cu siguranţă
vom descoperi că oricât de „buni” sau „religioşi” devenim,
noi oricum murim, întorcându-ne din nou în pământ, ca ţărână.

Însă dacă vom cugeta mai departe, în lumina lui Hristos,
putem vedea o profunzime şi mai mare în adâncimile înţelepciunii şi iconomiei lui Dumnezeu.

Eu omor şi înviez.
Deut. 32, 39

Lucrarea lui Hristos nu este pur şi simplu o măsură ad-hoc ca răspuns la o problemă cauzată de om.

Mai degrabă, aşa cum este punctul de plecare pentru a înţelege dimensiunea tragică a morţii, tot astfel, este punctul de plecare pentru a înţelege lucrarea atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu.

Moartea este într-adevăr

***catastrofa* care se *petrece* atunci *cândfaptura* Îi întoarce spatele Cremului,**

Izvorul vieţii.

Totuşi, lucrarea lui Hristos a întors rostul morţii, arătându-Se pe Sine mai puternic decât moartea

şi dovedindu-Se drept Cel care are totul sub puterea şi controlul Său, de la bun-început:

toate lucrurile sunt în iconomia şi mâinile Sale – chiar şi apostazia noastră.

întoarsă pe dos, moartea devine acum mijlocul prin care făptura se întoarce la Dumnezeu

şi, de fapt, este plăsmuită de Dumnezeu ca om viu.

Sc^opul celor *expuse* mai înainte – că Hristos a biruit moartea prin moartea Sa—ni se dezvăluie

Prin moartea Sa - ca cea mai omenească dintre faptele noastre, şi singurul lucru pe care îl avem în comun de la începutul lu^mii şi faptă care exprimă întreaga slăbiciune şi neputinţă a firii noastre create –, doar prin aceasta, S-a arătat

”Plâng şi mă tânguiesc când gândesc la moarte şi văd în morminte frumuseţea noastră cea zidită după chipul lui Dumnezeu zăcând: grozavă, fără mărire şi fără chip. O, minune! Ce taină este aceasta ce s-a făcut cu noi? Cum ne-am dat stricăciunii? Cum ne-am înjugat cu moartea? Cu adevărat, precum este scris după porunca lui Dumnezeu, Care dă adormitului odihnă.”

- Sfântul loan Damaschinul

Prin aceasta şi fără a minimaliza tragedia morţii, Hris- tos a deschis calea de a vedea o taină mai adâncă în realitatea morţii şi a transformat

rostul morţii pentru totdeauna:
fiindcă ceea ce mai înainte era sfârşitul, devine
acum începutul unei taine mai adânci.

ŞAPTE

Fiat-
Săfie!

ïndcă prin moartea Sa a b^^uit moartea, Hristos a schimbat „rostul” morţii pentru toţi bărbaţii şi femeile din toate timpurile.

în cuvintele Sfântului Maxim Mărturisitorul:

> *„Domnul, primind cu voia Sa după fire moartea în trăsătura pătimitoare a firii, adică suferind-o,*

a răsturnat rostul (întrebuinţarea) morţii,
nemaiavând aceea în El rostul de osândă a firii,
ci a păcatului”.

Desfătări lumeşti – pridvorul Bisericii „Sfântul Ştefan” (Bucureşti), 1768.

Hristos a dat firii,
aşa cum explică Sfântul Maxim,
„o altă obârşie pentru o a doua naştere
(genesis), obârşie care o duce
prin osteneală şi durere spre
plăcerea vieţii viitoare”.

Sfântul Maxim spune că prin căutarea plăcerii neprecedată de osteneală sau suferinţă, Adam a introdus o formă de plăcere care, de fapt, se sfârşeşte în durere:

a mânca de dragul plăcerii
de a mânca duce la lăcomie,
adicţia de a mânca, izvorâtoare de durere
atunci când omul nu se mai poate sătura
hrănindu-se şi, la fel, pentru toate presupusele noastre „plăceri”.

Toti^i este o *durerurer*

care* poatefi, *de

educativfii^ndcă ne

să i*rodU* în *care*

***ne* rapo^rtăm**

la plăcere

Pe de altă parte, oferindu-Se
de bunăvoie Pătimirilor, suferinţei morţii -
o moarte faţă de care nu era supus,
fiindcă nici un păcat nu era în El -,
Hristos a răsturnat acest ciclu vicios,
făcând din moarte începutul unei vieţi noi.

În cuvintele Sfântului Maxim:

„Iar când moartea nu mai are plăcerea
ca mamă, care o naşte
şi pe care trebuie să o pedepsească,

se face în chip vădit pricină vieţii veşnice”.

Aşadar, continuă Sfântul Maxim, Hristos „a răsturnat întrebuinţarea morţii", astfel încât

„cel botezat primeşte

întrebuinţarea morţii ca osândă a

păcatului, care să-l treacă în chip

tainic la viaţa dumnezeiască şi

fără de sfârşit".

Învierea Domnului – colecţia Mănăstirii Antim (Bucureşti), secolul al XVIII-lea. '

în loc să fim

victime pasive şi frustrate ale morţii

şi ale firii noastre muritoare ce

ne-a fost legiuită,

m Hristos „mtrebunţăm moartea",

conform expresiei frapante a

Sfântului Maxim.

Prin aceasta, vom depăşi limitările

vieţii în care am fost născuţi,

în care ne-am găsit

fără să alegem noi aceasta -

„existenţa" în care, indiferent de ceea ce facem,

noi cunoaştem moartea.

În şi prin Hristos avem acum posibilitatea de a folosi nestingheriţi natura hărăzită firii noastre muritoare pentru a renaşte, din voia noastră,

ajungând astfel la o viaţă fără de sfârşit.

De abia libertatea — nu necesitatea— devine i^nelia luneiv^i auteatice întru. Hristos.

Aceasta este o viaţă nouă,
care începe cu un act liber -
cel prin care Hristos a mers de bunăvoie
la Pătimirea Sa,
,,răsturnând întrebuinţarea morţii” pentru toţi.

Acest dar al lui Dum-
nezeu a fost
încredinţat Bisericii
înseşi, precum
suflarea plăsmuirii,
pentru ca toate
mădularele primind-
- Sfântul Irineu

Şi astfel,

El ne îngăduie să o luăm de la capăt

- liberi urmându-L pe El.

începutul acesteia este sacramental, o dată pentru totdeauna, prin Botez,

unde cei ce se botează făgăduiesc că vor muri faţă de Adam

şi că vor trăi în Hristos, fiind

,,născuţi de sus ...

din apă şi din Duh" (În 3, 3, 5).

Şi este continuată sau îmoită, apoi, de la un capăt la celălalt al vieţii, prin „luarea crucii şi urmarea" lui Hristos (Mt. 16,24).

Această viaţă baptismală este hrănită de Trupul şi

Sângele lui Hristos însuşi, continuând să

participe la frângerea pâinii, împreună cu

ucenicii pe drumul către Emaus,

şi prin aceasta „vestind moartea Sa până când va veni" (I Cor. 11, 26).

Şi, aşa cum Adam a fost
„chip al Celui ce avea să vină” (Rom. 5, 14),
suflarea de viaţă
care l-a însufleţit pe Adam
prefigurează darul Duhului dat celor
botezaţi ca o arvună,
o pregustare a deplinătăţii puterii
dătătoare-de-viaţă a Duhului,
presc.hiinbându-i în chip spiritual
încă de acum pe creştini,
pe măsură ce îşi mortifică
dorinţele trupului şi încep să trăiască,
în schimb, darurile Duhului:

Hristos Agneţul – biserica Mănăstirii Voroneţ (Suceava), 1496

„dragostea, bucuria, pacea,
îndelungă- răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea,
înfrânarea”

(Gal. 5, 22-23).

Ace^astă nouă „întrebuin^re a mo^ii” *nu*

este *m* gest *de disperare ce* aduce *efa.iyiul*

sau un gest de supunere pasivă în fata atitudinii de victimizare, prin care omul se resemnează cu soarta sa.

Ci este mai degrabă începutul unei noi vieţi pentru cei botezaţi şi pentru cei din jurul lor, un nou mod de existenţă

- ,,în Hristos" în loc de „în Adam" – vizibilă în cei botezaţi.

Şi aceasta totuşi este cu putinţă doar în măsura în care îşi iau efectiv crucea,

adică nu mai trăiesc pentru ei înşişi, într-un mod de viaţă egocentric, ci mai degrabă trăiesc extatic, dincolo de ei înşişi, pentru aproapele lor şi Dumnezeu.

Prin lucrarea lui Hristos, noi nu mai trebuie să fim victime pasive ale firii muritoare în care am fost aruncaţi,

fiindcă noi putem acum efectiv

„să *ne folosim de* moarte”

ca început al unui nou mod de viaţă,

o *t^^^ere* întrufiin^.rea ca om.

Sufletele drepţilor în Mâna lui Dumnezeu – biserica Mănăstirii Tismana (Gorj), 1732.

OPT

Învă^nd din experienfâ

S

fântul Irineu a spus că Dumnezeu nu i-a creat pe oameni „desăvârşiţi” dintru început, şi ne-a oferit mai multe motive pentru aceasta.

El a sugerat, de exemplu, că Adam şi Eva, despre care spune că erau ca nişte copii în Rai, trebuiau să crească pentru a dobândi desăvârşirea, deplinătatea calităţii de a fi om la care au fost chemaţi de Dumnezeu.

De exemplu, o mamă ar putea să-i dea pruncului nou-născut carne, în loc de lapte, deşi aceasta nu ar fi

deloc spre folosul pruncului.

La fel, Dumnezeu ar fi putut să ne dea o deplină părtăşie la viaţa şi existenţa Sa încă dintru început -

dar nu am mai fi putut

primi un astfel de

dar măreţ,

Maica Domnului Hodighitria – Lidianca (665), Mănăstirea Neamţ

firăafi

***^pregătiţi* să**

învă^m

din *experienfâ.*

Poate că pruncul nou-născut are mădulare „perfecte”, dar tot trebuie să exerseze (şi să cadă)

înainte de a putea să meargă şi să alerge;

tot astfel şi făpturile trebuie să se exerseze în virtute înainte să poată

deveni părtaşe la viaţa necreată a lui Dumnezeu.

El explică mai departe că aceasta este legată cu felurite chipuri de „cunoaştere”. Există o cunoaştere care se dobândeşte prin auz: de exemplu, cineva îţi spune că oraşul Paris se află în Franţa.

Există apoi o cunoaştere care se dobândeşte doar prin experienţă, precum a afla că ceva este dulce – mierea, de pildă.

Lepădarea ta de credinţă te va pedepsi.
Ier. 2, 19

Mai mult, un om care şi-a pierdut vederea, dar o redobândeşte ulterior, va pre^ capacitatea de a vedea mult mai mult decât cei care nu ştiu ce înseamnă să fii orb.

Tot astfel, el sugerează că doar prin firea noastră muritoare, prin experierea morţii în separarea – apostazia – noastră de Dumnezeu,

ajungem să preţuim viaţa, ştiind că noi, în noi înşine, nu avem viaţă, ci depindem de Dumnezeu pentru a o avea.

Faptul că experiem moartea demonstrează acest adevăr într-un mod pe care altminteri nu l-am fi putut cunoaşte.

Demonstrează Tmai degrabă punstea rărunchilor *decât dear* a minţii.

Trebuie să cunoaştem experiential ce kse^^ă să fii slab, dacă dorim să cunoaştem tăria lui Dumnezeu, aşa cum Hristos şi exemplifică, şi afirmă: ,, Puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune" (II Cor. 12, 9).

Sfântul Irineu trimite la cazul lui Iona ca analogie pentru înţelegerea înţelepciunii lui Dumnezeu în aceste chestiuni.
Prin lucrarea lui Dumnezeu, o balenă l-a înghiţit pe Iona, nu pentru a-l ucide, ci pentru ca lui Iona să i se ofere un prilej de a învăţa. Prin faptul că a stat în burta balenei timp de trei zile şi trei nopţi,
fiind apoi aruncat afară de aceasta în chip neaşteptat, Iona a conştientizat

Iona în apă – naosul bisericii mari a Mănăstirii Cozia (Vâlcea), 1704-1705.

că este un slujitor al Domnului, Care a făcut cerul şi pământul.

Iona ieşind din gura chitului – biserica Schitului Balamuci-Sitaru (Bucureşti), secolul al

Tot astfel, sugerează Sfântul Irineu,
atunci când a pregătit dinainte planul
de mântuire pus în lucrare de Domnul
prin semnul lui lona,
Dumnezeu a îngăduit neamului
omenesc să fie înghiţit de chitul cel
mare dintru început.

Din nou, Dumnezeu a făcut aceasta nu
pentru ca neamul omenesc să piară,
ci pentru ca oamenii, odată ce vor fi
primit mântuirea,
să ştie că nu au viaţa din sau în ei
înşişi. în acest plan providenţial,
neamul omenesc reuşeşte să-şi
cunoască slăbiciunile,
dar în acelaşi timp şi măreţia

Ci, în schimb, să-L recunoască pe Dumnezeu
drept Făcător, iar pe ei înşişi făpturi
ce depind de viaţa şi existenţa ce vin
de la Dumnezeu şi pe care doresc
să le primească.

lui Dumnezeu vizibilă în propria lor slăbiciune, preschimbând ceea ce este muritor în nemuritor

şi ceea ce este stricăcios în nestricăcios.

Ionaeste,

un semn

al tomului o^^^c *pictor, dar*

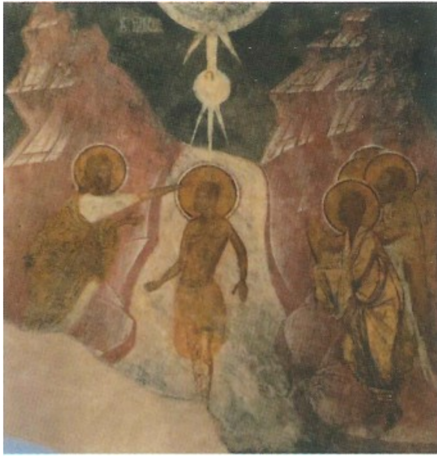
şi un semn al

deoarece chiar

prin propria Sa moarte

Hristos a biruit moartea.

în cele din urmă, Sfântul Irineu completează spunând că doar astfel pot fi create făpturi

Botezul Domnului – bolniţa Mănăstirii Bistriţa (Vâlcea).

care pot să-I răspundă lui Dumnezeu cu dragoste,
care pot să I se alăture în dragoste,
şi astfel, îndrăgostiţi,
ajung să devină părtaşi la existenţa Lui.
Orice altă cale ne-ar fi prefăcut în fiinţe automatizate.

Prin urmare, el concluzionează – oarecum şocant – că dacă nesocotim toate acestea, şi mai ales nevoia de cunoaştere experienţială a propriei noastre slăbiciuni:

„^morâm omul din noi”

Din cele expuse mai sus, am putea spune de asemenea că pentru a fi om adevărat, după chipul lui Dumnezeu,

care este Hristos – adevăratul Om,
trebuie să ne naştem într-o nouă viaţă
în Hristos,
cu o naştere săvârşită prin
folosirea voluntară a naturii noastre muritoare
- ca un act de jertfă prin botez -,
şi prin aceasta

***alegând de* ¡^bunăvoie**

săftin^m. ca o^^mi

şi înrădăcinând acea fimţare şi existenţă într-un act de libertate, trăind astfel aceeaşi viaţă de iubire Care este Dumnezeu însuşi.

m **ajunge laftin^re** ***decât*** **prin** ***dăruirea propriului***

„ —

„S&fie!”

Crearea stelelor – biserica Mănăstirii Cozia (Vâlcea), pridvor, secolul al XVIII-lea.

Pentru oricare alt aspect al creaţiei nu a fost nevoie decât de un „fiat” dumnezeiesc

— „Să*fie!”*

Dar, pentru ca omul să primească fiinţarea,

a*fost* nevoie *de*

ofe.ptură capabilă

să-şi dăruiască propriul „!

Aceasta, desigur,
se realizează sacramental, odată pentru totdeauna, prin Botez.
Viaţa celui botezat, de acum înainte, este una în care
„învaţă să moară”,
învăţare care constă în principal în luarea

Însă, până în clipa morţii
şi a punerii mele în mormânt,
sunt prins în persoana întâi singular.
Nu pot să spun decât:
,,Oare astăzi am murit bine faţă de mine?”.
Tot eu sunt încă cel care lucrez,
în timp ce învăţ cum să mă lepăd de tot ceea ce ţine de acest pământ şi de mine.

Dacă pot să fac aceasta -
adică să învăţ să mă lepăd, să devin lipsit de patimă şi neataşat de lucruri materiale şi bogăţii, chiar şi de propria-mi familie şi de propria imagine de sine -,
atunci, când va fi să respir pentru ultima dată,
voi putea spune împăcat:

„În Tale duhul

Dacă nu învăţ aceasta, atunci moartea va fi neîndoielnic dureroasă, separându-mă de tot ceea ce iubesc, de tot ceea ce nu pot „lua cu mine”.

„Omule muritor, teme-te de Cel de deasupra ta” – icoană lipovenească, secolul al XIX-lea, colecţie particulară.

În cele din urmă, moartea va dezvălui în care direcţie este orientată inima mea.

Insă, până atunci, eu sunt în continuare
cel care face aceasta,
cel care moare faţă de propria persoană.

Când, pe de cealaltă parte, eu mă voi întoarce
în ţărână, atunci nu voi mai făptui.

Atunci şi de abia atunci, eu voi cunoaşte, în
sfârşit, deplina şi cumplita mea fragilitate
şi slăbiciune.

Atunci şi de abia atunci,
eu devin lut
(fiindcă eu niciodată nu am fost aceasta),
lut din care Mâinile lui Dumnezeu au făurit trup însufleţit.
Şi astfel, de abia atunci Dumnezeul a
Cărui putere se desăvârşeşte în slăbiciune
poate fi în sfârşit Creatorul:

Opriţi-vă şi cunoaşteţi că Eu sunt Dumnezeu!

Psalmul 45, 1

luând ţărână din pământ din care acum sunt şi
amestecând-o cu puterea Sa, El poate, în
sfârşit, să plămădească un om adevărat, viu -
„slava lui Dumnezeu”.

Când are loc aceasta, act început la

Botez este împlinit,

şi tot astfel este Euharistia.

Cei care-şi încredinţează duhul Domnului euharistie îşi împlinesc mtruchparea mtru Hristos. Sfât Irineu aşază în paralel procesul care duce la Euharistie cu cel care duee la înviere prin moarte.

Lăsaţi-mă să fiu mâncare fiarelor, prin care pot dobândi pe Dumnezeu. Sunt grâu al lui Dumnezeu şi sunt măcinat de dinţii fiarelor, ca să fiu găsit pâine curată lui Hristos.

El sugerează eă

aşa cm gâul şi viţa de vie cresc şi rodesc de la Duhul, tot astfel primim şi noi Euharistia;

şi aşa cum preschimbăm roadele

în pâine şi vin,

tot astfel suntem pregătiţi pentru învierea înfăptuită de Cuvântul.

Lua-vei duhul lor şi
se vor sfârşi şi în
ţărână se vor
întoarce.
Trimite-vei duhul
Tău şi SE VOR ZIDI
şi vei înnoi faţa
pământului.
Fie slava Domnului
în veac!
Veseli-Se-va
Domnul de

Atrnd, aşa p^ea şi vmol pornesc Cuvântul pen-
fru a devera Trupul şi Sìmgele lui Hristos –
E^aristia -,
tot astfel trupul nostru va primi nemurire şi ne-
stricăciune de la Tatăl.

Moartea omenească are un rol educativ,
permiţându-ne să experiem
fragilitatea firii noastre
pentru ca să putem experia
puterea lui Dumnezeu, şi prin aceasta să
devenim dar euharistic pentru Dumnezeu şi al lui
Dumnezeu.

Tot astfel, aşadar, se va împlini întoarcerea la
făgăduinţa Duhului dată creştinilor la Botez.
Respirând ultima lor suflare,
ei nu mai sunt însufleţiţi
de suflarea de viaţă aşa cum au fost mai
înainte. Ci, făgăduinţa care a aprins scânteia
vieţii celei noi

va fi preschimbată în flacără, în deplinătatea puterii dătătoare de viaţă a Duhului, prin moartea noastră reală şi înviere în Hristos:

,,Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc” (I Cor. 15, 44).

Crearea lui Adam – pridvorul Bisericii Creţulescu (Bucuresti), ’ 1722.

În toate aceste chipuri, intenţia declarată a lui Dumnezeu din primul capitol de la Facerea – să-l facă pe om - este dusă la împlinire. Trecerea de la prima relatare a creării omului la cea de-a doua - când Dumnezeu ia ţărâna *noastră* din pământ -

Omul este pâmânt care

urmăreşte trecerea *noastră* de la datul existenţei noastre -

la (re)crearea noastră de Dumnezeu, prin moarte.

„*Afl.cu.t* bărbat şifemeie”

P

roiectul lui Dumnezeu este să facă oameni.

Aceasta este ceea ce Dumnezeu face şi

aceasta este Dumnezeu: phil-anthropos,

lubitor de oameni.

Şi totuşi, aşa cum am văzut, pentru ca un om să vină la

existenţă este nevoie să fie în stare să spună „fiat”.

Dacă dobândirea intenţiei dorite de a crea

oameni după chipul lui Dumnezeu necesită

această îndelungă pregătire

şi un act jertfitor drept răspuns din partea

făpturii ce este plămădită,

atunci probabil că profunzimi şi mai adânci pot fi

contemplate în existenţa noastră ca bărbat şi femeie.

Proiectul intenţionat al lui Dumnezeu, dar de lungă durată, este să creeze oameni.

Da ceea ce face Et defact, să creeze n^^^câi bărbaţi şif^feme

fiindcă ei sunt singurele făpturi care pot învăţa cum să spună „fiat".

Calitatea de a fi „bărbat şi femeie" este considerată de obicei a fi o realitate pe care o avem în comun cu celelalte făpturi.

Biserica „Sfinţii Mucenici Brâncoveni şi Sfinţii loani (Botezătorul, Teologul şi Gură de Aur)” (Alba lulia), zugrav: loan Popa, 2014-2015

în chip nechibzuit, socotim că a fi „mascul şi femelă” face parte din trăsăturile biologice şi fizice ale existenţei pe care o avem în comun cu animalele.

Dar în poemul creaţiei cu care începe Facerea, despre nici o altă făptură nu se spune că este „bărbat şi femeie”. Neîndoielnic, acest aspect al existenţei noastre le permite speciilor să „crească şi să se înmulţească” (Fc. 1, 28).

Totuşi, şi celorlalte făpturi li se dă aceeaşi poruncă (Fc. 1,22), fără să fie numite „bărbat şi femeie”.

Prin urma.re, *a fi*

„bărbat şi femeie”

este ceva propriu şi micfoptu.rii

numită., om.

Sfântul Maxim face deosebire între naştere (genesis), ce rezultă în urma procreării sexuale, biologice dintre un bărbat şi o femeie, şi venirea-întru-fiinţă (genesis) a omului autentic.

„Omul”, în sensul deplin al semnificaţiilor cu care am văzut că este folosit, nu este rezultatul procreării,

aşa cum reproducerea nu are drept urmare făpturi care sunt deja mai degrabă „în Hristos”, decât „în Adam”.

însă este foarte important să lămurim faptul că aceasta nu se datorează vreunei „depravări” inerente activităţii sexuale, care este prezentă indiferent de „curăţia” actului în sine.

”Fiii veacului acestuia se însoară şi se mărită” (Lc. 20, 34), urmarea fiind mai mulţi fii şi fiice ale lui Adam.

Biserica „Sfinţii Mucenici Brâncoveni şi Sfinţii loani (Botezătorul, Teologul şi Gură de Aur)” (Alba lulia), zugrav: loan Popa, 2014-2015

Această realitate are rolul său
lăsat de la Dumnezeu, dar nu este împlinirea
scopului lui Dumnezeu.

Pentru ca acei bărbaţi şi acele femei să devină oameni este nevoie de gestul lor voluntar de a se conforma după Hristos, prin Botez şi luarea crucii.

Pus-ai pe capul lor cunună de piatră scumpă. Viaţă au cerut de la Tine şi le-ai dat.

Psalmul 20, 5-4 (adaptat pentru Slujba Cununiei)

Dincolo de „roadele pântecelui”
- aspectul căsătoriei care ţine de această
lume –, căsătoria oferă şi un context
pentru roadă duhovnicească
şi o cale spre tărâmul ceresc.

Aşa cum am văzut, mucenicia a fost înţeleasă de primii creştini ca fiind o naştere, în Hristos, întru adevărata existenţă ca om.

în anii care au urmat, viaţa ascetică a monahilor şi a creştinilor celibi a fost şi ea înţeleasă drept „mucenicie”:

Nunta din Cana Galileii –
biserica Mănăstirii Arbore
(Suceava), 1503-1504.

lupta mucenicului cu fiarele în arenă, reprezentate în martirologii ca demoni, a fost continuată acum de monah în pustia deşertului, luptându-se cu demonii, zugrăviţi sub forma unor fiare. Sfântul Antonie cel Mare a pătimit mucenicie zilnică, după mărturia Sfântului Atanasie. luptându-se cu patimile şi ispitele care năvăleau zilnic asu

pra lui.

La tel, încoronarea miresei şi a mirelui cu cununile mucenicilor în Taina

Căsătoriei arată că şi căsătoria

este o arenă în care cuplul învaţă să devină oameni prin mărturia lor fidelă [faithful] şi ascetică

- martyna – lui Hristos.

Atunci când Hristos citează cuvintele din Facerea, potrivit cărora de la început Dumnezeu i-a făcut bărbat şi femeie,

pentru ca cei doi să devină un trup (Mt. 19),

***El* însă nu spune nimic *despre procreare: spune doar* că cei *doi vor deveni* unul singur,**

şi că nimic nu va putea desface aceasta.

Chiar dacă Moise a îngăduit divorţul din pricina împietririi inimii israeliţilor, Hristos, Care este mai înainte de Moise, a revocat această legiuire:

la început
nu a fost aşa.

Taina Cununiei -
Sfântul Martir Constantin Brâncoveanu cu doamna Maria Brâncoveanu, icoană

contemporană, zugrav: Elena Murariu, 2012. *Cuvintele lui Hristos sunt atât de categorice în această privinţă, încât îi fac pe ucenici să exclame, cuprinşi de consternare,*

că mai bine îi este omului să nu se căsătorească,

demonstrându-şi astfel

împietrirea inimii lor!

într-adevăr, acest cuvânt al lui Hristos

este „greu” şi nu toţi pot să-l primească

(aşa cum au dovedit ucenicii!).

De fapt, făcând o comparaţie vizuală,

Hristos spune că pentru ca omul să accepte acest cuvânt greu,

trebuie să fie la fel de devotat precum -

se credea în Antichitate că sunt – „famenii”

[eunucii]:

Adică,

omul trebuie să fie credincios

poruncii lui Dumnezeu

-monogame -

de a fi

,,famen pentru împărăţia cerurilor”.

De asemenea, răspunzând la întrebările corintenilor (I Cor. 7), Pavel susţine că deoarece suntem creaţi ca făpturi sexuale, fiind astfel ispitiţi spre imoralitate,

Aducerea Fecioarei Maria la Templu -
biserica MănăsM. Govora (Vâlcea), 1710-1711, zugravii: Iosif Ieromonahul, Hranite, Teodosie

fiecare bărbat ar trebui să aibă o soţie şi
fiecare femeie un soţ,
şi să se dăruiască
unul altuia, fiindcă unul este trupul celuilalt.

El formulează această idee într-o uimitoare manieră reciprocă, punându-l pe fiecare în pereche cu celălalt – şi, din nou, fără să menţioneze procrearea.

Apoi el continuă, sugerând că, de dragul rugăciunii, cuplurile căsătorite ar putea, prin consimţământ reciproc - şi atunci doar pentru un timp limitat – să se abţină de la relaţii sexuale pentru a se dedica rugăciunii cu o mai mare luare-aminte.

Dar în acelaşi timp adaugă:
,,şi iarăşi să fiţi împreună .

Apostolul face pogorământ celor căsătoriţi,

aşa cum Moise a făcut mai înainte pogorământ.

Însă, după cum Hristos a spus limpede,

la început nu a fost aşa.

Prin urmare, încă de la început am avut nevoie de pogorăminte ca să învăţăm să creştem întru realitatea la care suntem chemaţi.

Căsătoria iun con^d în care bărbaţii *şi^femele* sunnt efectiv ^^unizaţi.

Conform Sfântului Maxim, atributele de „mascul” şi „femelă” sunt „văzute mai ales în bărbaţi şi femei”.

Adică, pentru Sfântul Maxim,

a fi „mascul” şi a fi „femelă” nu este pur şi simplu echivalent cu a fi „bărbat” şi „femeie”,

ci mai degrabă se referă la modurile nepătimitoare prin care ne descoperim în prezent sexualitatea -

rolurile cauzatoare de dezbinare pe care ni le-a impus societatea sau mijloacele de a-l identifica pe „celălalt”, toate acestea fiind distructive pentru fiinţarea noastră omenească autentică.

Erosul dumnezeiesc este şi extatic, nelăsând pe cei îndrăgostiţi să fie ai lor, ci ai celor de care sunt îndrăgostiţi.
- Sfântul Dionisie

însă, spune el, prin dobândirea virtuţii lipsite de patimă, astfel de lucruri sunt depăşite,

astfel încât bărbaţii şi femeile, rămânând bărbaţi şi femei,

sunt acum percepuţi deopotrivă ca fiind şi devenind „oameni”

- precum este Hristos, în Care

,,nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască” (Gal. 3, 28).

Deosebirea dintre sexe,
înscrisă astfel
în existenţa omenească, nu se află acolo
doar pentru a perpetua specia.
Deosebirea dintre sexe, mai degrabă, oferă
o experiere concretă, întrupată şi nemijlocită
a „celuilalt”,

evo^când **posibilitatea**
j^^lrii ***de*** **sine în iubirea**
statică. şi erotică.

A reduce „alteritatea” deosebirii
dintre sexe la o cale biologică
(proclamată uneori „căzută”)
de reproducere nu explică
bogăţia experienţei omeneşti
oferită de Dumnezeu
drept cadru pentru creşterea noastră la
măsura lui Hristos.

ZECE

„Ma^ tuturor celor vii.”

A

l primul capitol al Facerii, aşadar,

Dumnezeu Îşi anunţă proiectul: crearea omului după chipul Său.

Pentru a realiza aceasta, El creează bărbaţi şi femei, făpturi chemate să crească întru deplinătatea pe care El o doreşte, un chip sau o schiţă a Celui ce va să vină,
aşa cum a spus Apostolul (Rom. 5, 14).

Dumnezeu oferă astfel un cadru
în care se poate înfăptui creşterea, un context pentru a fi „umanizaţi”, pentru a deveni oameni.

Şi, aşa cum am văzut, acest lucru este împlinit în cele din urmă în Hristos prin moartea Sa de-moarte-biruitoare
şi, ulterior, în cei care acum se „folosesc” de moarte întru El, până într-acolo încât devin lut în Mâinile Sale.

Aşadar, prin moartea Sa suntem aduşi la a doua relatare a facerii într-o manieră profundă, în care Dumnezeu ia pământ şi plămădeşte din e.l un *anthropos,*
un om viu -
slava lui Dumnezeu.

Adam şi Eva – **biserica Schitului Balamuci Sitaru (Bucureşti), secolul al XVIII-lea**

Dacă ne îndreptăm atenţia asupra celei de-a doua relatări a creării omului, în capitolul al doilea de la Facerea, putem vedea acum noi profunzimi ale naraţiunii scripturistice. Din coasta bărbatului este luată femeia, care este prezentată bărbatului ca mireasă a lui cu aceste cuvinte:

„De aceea va lăsa omul
pe tatăl său şi pe mama sa şi se va uni cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup”
(Fc. 2, 24).

Este frapant faptul că aceste cuvinte au fost rar – dacă vor fi fost vreodată – puse în practică în istoria omenirii: în majoritatea culturilor, din vechime până în timpurile noastre, mireasa este cea care este adusă în casa şi familia soţului şi îi poartă numele.

Crearea Evei din costa lui Adam – biserica Schitului Balamuci-Sitaru (Bucureşti), secolul al XVIII-lea. ’

Prin urmare, nu este surprinzător că aceste versete au fost folosite de

Apostolul Pavel cu referire la Hristos şi Biserică,

Fiul care pleacă de lângă Tatăl Său din ceruri pentru a
Se uni cu soţia Sa (Ef. 5, 31-32).
Tertulian dezvoltă astfel această idee, spunând:

,,Aşa cum Adam prefigura pe Hristos,
somnul lui Adam era umbra
morţii lui Hristos,
Care avea să adoarmă în moarte pentru ca de la vătămarea produsă
coastei Lui,
Biserica să fie înţeleasă ca Mamă adevărată
a celor vii”.

Biserica ce s-a născut din coasta lui Hristos cel Răstignit
- izvorând ca apa şi sângele când El a fost străpuns

[cf. În [19,] 34) _ **de**

***pl^^^irea.* Evei din co^asta lui**

at^i ***do^rmea,***

somn care prefigura

însuşi somnul în moarte al lui Hristos.

u cred că nu ştiţi că Biserica vie este „trupul lui Hristos”;

că spune Scriptura:

,,A făcut Dumnezeu pe om bărbat şi femeie”; bărbatul este Hristos, femeia este Biserica;

că încă şi cărţile Profeţilor şi Apostolii învaţă că Biserica nu este din timpul de acum, ci de mai înainte; că era duhovnicească, ca şi Iisusul nostru, dar s-a arătat în zilele din urmă ca să ne mântuiască. Biserica, care era duhovnicească, s-a arătat în trupul lui Hristos, arătându-ne că, dacă cineva din noi va păstra Biserica în trupul său şi nu o va strica, o va primi în Duhul cel Sfânt.

- Sfântul Clement Romanul

Totuşi, doar după „blestem”, femeia primeşte numele „Eva”,

mama tuturor celor vii (Fc. 3, 20), sugerând astfel înţelesuri şi mai profunde referitoare la felul în care oamenii sunt zămisliţi şi indicând identitatea „mamei celor vii”.

O, fericită greşeală
[felix culpa], care ai fost
destinată să ai
un astfel şi atât de
măreţ Răscumpărător!

- Sfântul Ambrozie,

Pentru a înţelege mai profund acest schimb dintre creare şi re-creare

prin moarte,

cu un Nou Adam şi cu

Mama tuturor celor vii, trebuie să ne îndreptăm atenţia asupra pasajului despre Omul durerilor de la Isaia, şi asupra cuvintelor care urmează imediat după acest pasaj:

„Veseleşte-te, cea stearpă,
care nu năşteai,
dă glas şi strigă tu,
care nu te-ai zvârcolit în dureri de naştere,
căci mai mulţi sunt fiii celei părăsite decât ai celei cu bărbat,
zice DOMNUL” (Is. 54, 1).

Acest verset de la Isaia este considerat în cercetarea biblică modernă ca aparţinând unei alte profeţii, cu o temă diferită.

Dar în tradiţia liturgică versetul este citit îm-

preună cu descrierea Omului durerilor
- şi drept concluzie a sa – peste trupul îngropat
al lui Hristos cel mort în Vinerea Mare.

Pătimirea lui Hristos se încheie cu vestirea plină de bucurie că femeia stearpă va putea acum să nască, fiindcă, aşa cum am văzut:

În moartea lui Hristos creştinii
su.nt botezaţi cafli nou-
^născu.ţi ai lui
în Biserică –
adevărata Mamă a
tuturor celorvii.

Apostolul Pavel citează totodată aceste cuvinte de la Isaia, punându-le în legătură cu Ierusalimul eliberat, Ierusalimul ceresc,

,,mama noastră” (Gal. 4, 26).

De asemenea, el spune despre sine că se află „în durerile naşterii” – prin propovăduirea Evangheliei Domnului cel Răstignit – împreună cu cei convertiţi de el,

„ până ce Hristos va lua chip în voi” (Gal. 4, 19) – până ce vor putea spune, precum Pavel, că, răstigniţi fiind împreună cu Hristos, „nu

”Femeia înveşmântată în soare” indică limpede Biserica, îmbrăcată în Cuvântul Tatălui, Care este mai strălucitor decât soarele însuşi. ..

„Şi avea în pântece prunc şi ţipa d e durere şi se chinuia să nască, deoarece Biserica nu prididеşte să izvodească Logosul din inima ei, cu toate că lumea o prigoneşte”.

„Şi a născut femeia, zice, un copil de parte bărbătească, menit să păstorească toate neamurile”,

adică L-a născut pe Hristos, de parte bărbătească şi desăvârşit, copil al lui Dumnezeu, Dumnezeu şi om, pe Care Îl vestiseră profeţii şi pe Care Biserica, născându-L mereu, Îl arată tuturor neamurilor.

- Sfântul Ipolit

Viaţa Sfintei Muceniţe Blandina – icoană de Joanna Reitlinger (1898-1988)

Şi aşa cum Apostolul afirmă atât de limpede, creştinii sunt, individual şi colectiv, „trupul lui Hristos”

(I Cor. 12, 27)

- toţi cei care ,,într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup” (I Cor. 12, 13), chemându-L pe Dumnezeu „Avva! Părinte!” (Rom. 8, 15; Gal. 4, 6).

Toate aspectele pe care le-am luat până acum în considerare sunt evidenţiate cutremurător de exemplul Muceniţei Blandina.

A fost o tânără sclavă – prototipul neputinţei în Antichitate –, însă a întruchipat cuvintele adresate de Hristos către Pavel:

„puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune” (II Cor. 12, 9).

Ea era atât de „fragilă trupeşte”, încât ceilalţi se temeau că nu-L va putea mărturisi pe Hristos. Însă,

,,s-a umplut de atâta tărie, încât cei care, pe rând, o chinuiau în toate chipurile, de dimineaţa până seara, s-au declarat ei înşişi învinşi, nemaiavând ce să-i mai facă şi mirându-se că mai suflă după ce întreg trupul ei era sfâşiat şi plin de

Domnul a mărturisit: „Trupul este slab”, dar „duhul este osârduitor”, adică poate împlini ceea ce doreşte... Astfel, mucenicul aduce mărturie şi dispreţuieşte moartea... Atunci când slăbiciunea trupului este absorbită, ea arată puterea Duhului;
şi din nou, atunci când Duhul absoarbe slăbiciunea, moşteneşte trupul pentru sine, şi din acestea amândouă este plămădit omul însufleţit: într-adevăr, însufleţit prin participarea Duhului; şi omenesc datorită materiei trupului.

-Sfântul Irineu, citând Mt. 26, 41

Răstignirea Domnului – biserica Mănăstirii Humor (Suceava), după 1530, zugrav: Toma din Suceava.

Nu doar că ea, în slăbiciunea sa, devine plină de puterea dumnezeiască datorită mărturisirii sale, ci se şi identifică deplin cu Cel al Cărui trup a fost frânt pe Golgota:

> *atunci când era legată de un stâlp în arenă, „văzând-o atârnată*
> *pe un fel de cruce*
> *şi auzindu-o rugându-se întruna,*
> *luptătorii creştini îşi sporeau curajul,*
> *căci în lupta surorii lor vedeau, cu ochi trupeşti,*
> *pe Cel ce Se răstignise pentru ei, ca să convingă pe toţi cei ce cred în El că tot cel ce pătimeşte pentru slava lui Hristos are parte de Dumnezeul cel Viu”.*

Prin pătimirea sa, Blandina se identifică cu Hristos:

> *nu mai trăieşte ea,*
> *ci Hristos trăieşte în ea.*

Această realitate este percepută, desigur, doar de cei

care pătimesc la rândul lor în arenă,
cei care şi-au luat
cu adevărat crucea.
Cei din amfiteatru au văzut „spectacolul” de-a dreptul
diferit, deşi unii vor fi fost răscoliţi să reflecteze
la mărturia pe care ea o aducea.

Plecarea B^landinei din ac^eastă l'^no intrarea lui Hristos în ac^eastă l^ume, şi acestfaptpf este din nou descris ea o nonoe.

Nu poţi să-L ai Tată pe Dumnezeu, dacă nu ai ca Mamă Biserica.

- Sf. Ciprian al

După ce descrie pătimirea ei şi cea a unui alt creştin, pe nume Atalus, scrisoarea continuă astfel:

„Prin cei vii, cei morţi au înviat, iar martirii au iertat pe cei ce nu au mărturisit credinţa, încât s-a făcut multă bucurie mamei fecioare (Bisericii), fiindcă pe cei ce i-a lepădat ca morţi i-a reprimit ca vii.

Căci prin mijlocirea martirilor şi-au revenit cei mai mulţi dintre cei care se lepădaseră de credinţă, au fost născuţi din nou şi cu timpul s-au întremat; de aceea, întrucât de acum au învăţat să pună mărturie pentru credinţă, s-au prezentat la tribunal".

Creştinii care întorc spatele datoriei de a-şi mărturisi credinţa sunt pur şi simplu morţi.

Lipsa lor de pregătire arăta că sunt copii născuţi morţi ai Mamei Fecioare,
Biserica.
Acum însă, întăriţi fiind prin mărturia celorlalţi, pot şi ei să meargă spre propria moarte
şi astfel
Mama Fecioară
îi primeşte înapoi
vii,
dând în sfârşit naştere copiilor cu suflare de viaţă ai lui Dumnezeu.

Moartea mucenicului este a lor „nouă naştere”, iar moartea mucenicului este sărbătorită ca fiind adevărata lor zi de naştere.

Scenă din Imnul Acatist – Biserica Foişor (Bucureşti), 1746

Femeia stearpă devine tuturor celor vii,

’£ juS Mama Fecioară,

ca urmare a Pătimirii lui Hristos şi a propovă- duirii Evangheliei Domnului celui înviat.

Prin primirea acestei Ev^ghelii, Biserica devine fertilă, dând naştere multor copii vii ai lui Dumnezeu.

Persoana în care această realitate este deplină este, desigur, Maria - primul om care a spus, cu referire la Hristos:

Bunăvestirea – partea exterioară a unui pomelnic, colecţia Mănăstirii Antim (provine de la Biserica Stelea din Târgovişte).

Le

(Bucureşti), 1763/4, zugrav:

Id<^nti-t;atiea sa de mamă nu este dei^tă nici de pimtecele, mei de sânii săi, ai,

aşa rnm Hristos însuşi adevereşte,

de fapta! de a auzi Cuvânta! lui Dumnezeu şi de a-l păzi, primindu-l, întrupându-l (Le 8, 21; 11, 2'7-28).

Lumea a fost creata pentru Mana, iar Mana pentru Hristos.

- Sfântul Nicodim Aghioritul

De^iare^ie Maria este cea care primeşte Evanghelia, Sfânta! Efrem Siru! sugerează că unu! dintre numele Bisericii este „Maria”.

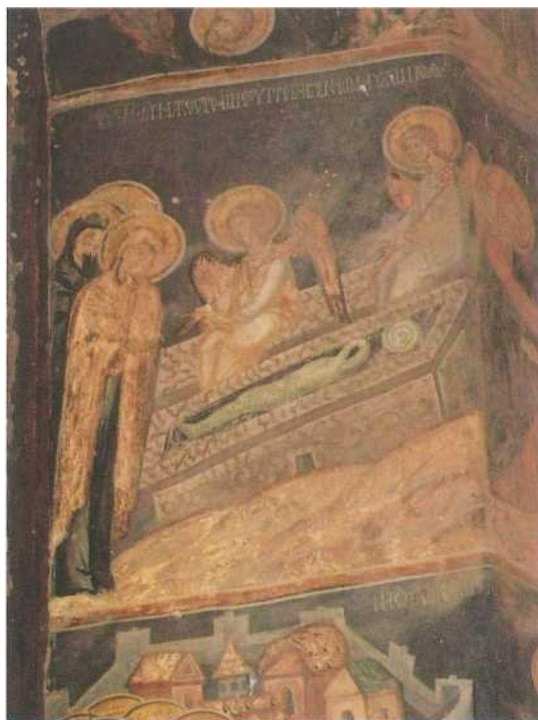
Sfântal Efrem scrie:

Fecioara Maria
este un simbol al Bisericii, atunci când primeşte prima vestire a Evangheliei.
Şi în numele Bisericii,
Maria îl vede pe lisus cel înviat. Binecuvântat este Dumnezeu, Care pe Maria şi Biserica le-a umplut de bucurie.
Numim Biserica cu numele de Maria, fiindcă ea merită un îndoit nume.

Maria primeşte vestirea
Evangheliei („bunavestirea”) şi-L zămisleşte pe Hristos Întrupat;
şi Maria este
cea care primeşte mesajul Domnului Înviat, presupunând, aşa cum cu siguranţă Eva va fi presupus despre Adam, că El este „grădinarul” (În 20, 15).

Maria Noua Evă,

Fecioara ascultătoare care a răsttărnat neascultarea fecioarei Eva—

Mironosiţele la mormântul gol – biserica Mănăstirii Dobrovăţ (Iaşi), 1527-1531.

şi, prin urinare, este
adevărata Mamă a tuturor celor vii, care, aşa cum am văzut, este Biserica.

UNSPREZECE

„^Astăzi vei.fi
cu. Mine în Rai”

i nu-L mai cunoaştem pe Hristos în chip material, „după trup” (II Cor. 5, 16).

Atunci când, în cele din urmă, reuşim să-L „vedem”, aceasta se întâmplă în timp ce El părăseşte această lume. Prin urmare, acum noi nu mai trăim după vedere, ci după credinţă (II Cor. 5, 7),
credinţa în Cel care a biruit moartea şi şade de-a dreapta lui Dumnezeu şi Tatăl.

Trăim aşteptând venirea Sa, nevoindu-ne
sa-L întâmpinăm pe Cel ce vine.

Şi trăim astfel ştiind că în venirea Sa vom fi potriviţi după chipul Său, trupul nostru fiind preschimbat la măsura trupului slavei Sale (Filip. 3, 20-21).

Şi mai mult, aceasta se săvârşeşte deja în cei care îşi mărtrisesc credinţa în botez şi îşi iau crucea în aşteptarea Învierii.

În toate acestea se află, ca să spunem aşa, un „exod reciproc”:
în măsura în care Îl urmăm pe Hristos în călătoria Sa, exodul Său sau părăsirea Sa,

Apropîe-te de Domnul, iar El Se va apropia de tine.

Retragerile şi apropierile menţionate
implică nu locul, ci dispoziţia şi atitudinea.
Întoarce-te la Mine, iar Eu Mă voi întoarce la tine.

- Didim cel Orb,
citând Iac. 4, 8.

El Se întoarce în noi.

Precum a zis Botezătorul: „Acela trebuie să crească, iar eu să mă micşorez” (În 3, 30), până într-acolo încât să putem spune împreună cu Apostolul Pavel:

,,Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine” (Gal. 2, 20).

în loc să considerăm întruparea lui Hristos un eveniment limitat la un trecut demult apus şi dintr-o ţară foarte îndepărtată,

ar *trebui* în *schim*b să o socotim *drept* o posibilitate care trebuie trăită ca o realitate mereu. cont^porană,

***a*i*ci şt* a^*m*,**

în cei care îi răspund.

Precum Israel, care a părăsit Egiptul (modelul biblic al lumii ostile Dumnezeului lui Israel), a jertfit mielul, a trecut prin ape, a străbătut deşertul, a fost hrănit cu mană şi a călătorit spre Pământul făgăduinţei – şi noi acum îl urmăm pe Hristos dacă părăsim „Egiptul” acestei lumi, prin Botez, hrăniţi cu Euharistia, străduindu-ne să intrăm în Pământul făgăduinţei.

Trecerea Mării Roşii – Moise – pridvorul bisericii Mănăstirii Jgheaburi (Vâlcea), începutul secolului al XlX-lea, zugravi: Ilie din Teiuş şi Constantin din Zrneurat.

încă de când străbătea deşertul, Israel a pregătit un „Cort al adunării”, în care Do^^ul să poată „locui”.

Şi atunci când a fost finalizat, Slava lui Dumnezeu a i^*plut Cortul ad*un*ării (Ieş. 40, 34), aşa cum mai târziu avea să umple Templul (I Reg. 8, 11).*

Aşa cum ne spune Epistola către
Evrei, aceasta a fost un chip,
un model preliminar al realităţii
care a fost înfăptuită
în, prin şi de Hristos.
El este Marele Preot
al lucrurilor bune
care vor să fie.
El a trecut
prin cortul cel mai mare şi
mai desăvârşit,
nu făcut de mână omenească,
intrând o dată pentru totdeauna
în Sfânta Sfintelor
prin oferirea propriului Său sânge,
dobândind astfel o răscumpărare veşnică
(Evr. 9, 11-12).

Astfel, acum, cei care locuiesc în această lume ca într-un deşert, devin ei înşişi templul lui Dumnezeu,

Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui!

templul în care Duhul lomieşte,

făcând putinţă prezenţa slavei lui ^^rnneieu de la un capăt la celălalt al lumii:

O^^niVlL

Atunci când părăsim această lume ca pe „Egipt” şi locuim în această lume ca într-un deşert,

ne întoarcem în această lume

premm m Eden.

Lt^uarea ^crucii *m*

a devei „în ^afora, li^uit”

fiindcă Hristos vine să ne aducă viaţă, şi încă viaţă din belşug.

însă, aşa cum am văzut, această viaţă

nu este doar o afirmare a tuturor lucrurilor fireşti, a

„tot ceea ce înseamnă să fii viu .

Pe partea opusă: *Imaginea Raiului, împărăţia cerurilor* – gropniţa bisericii mari a Mănăstirii Secu (Neamţ), 1602.

Ci, mai degrabă, noi, în Adam, suntem cei ce trebuie să spunem „să fie!”,

pentru. a deveni, în Hristos, oamenivn

- slava lui Dumnezeu!

Şi astfel făcând,
descoperim că Pomul vieţii aşezat în mijlocul Grădinii
Raiului este, de fapt,
crucea,

şi că prin această cruce putem trăi în Raiul lui Dumnezeu.

Călătoria noastră prin această lume,
murind acestei lumi ca „Egipt”,
prin Botez,
murind apoi în timp ce călătorim în deşertul acestei lumi,
luându-ne crucea zi de zi.

Pe partea opusă:
Imagine pom Rai – Mănăstirea Voroneţ (Suceava), 1547.

oameni ce trăiesc în această lume

ca în Raiul lui Dumnezeu, unde în mijloc se află crucea, Pomul vieţii.

grăiesc **ţie,**
^astăzi veifi Mine
în Rai”,

îi spune Hristos celui ce voieşte să fie răstignit împreună cu El (Lc. 23, 43).

Suntem. noi pregătii a trăi?

NOTE BIBLIOGRAFICE

p- [1] . -

Sfântul Irineu al Lyonului, Împotriva ereziilor 4.20.7. Ed. şi trad. franceză de A. Rousseau, B. Hemmerdmger, L. Doutreleau şi C. Mercier, Sources Chretiemes 100 (Paris: Cerf, 1965); trad. engleză în ^te-Nicene Fathers 1 (1885; retip. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1987).

p. [3] .

Sfântul Ignatie al AntioMei, Epistola către Romani 6 [trad. pr. Dumitru Fecioru în Scrierile Părinţilor Apostolici, EIBMBOR, Bucureşti, 1995, p. 212], ed. şi trad. K. Lake, Loeb Classical Library, Apostolic Fathers 1 (Cambridge, MA: Harvard Umversity Press, 1985 [1912]).

P. [5] .

Sfântul Ignatie al Antiohiei, Epistola către Romani 6.

p. 13

Fericitul Augustm al Hipponei, Confesiuni 11.4. Trad. M. Boulding, The Works of Augustine Translated for the 21st Century 111 (Hyde Park, NY: New City Press, 1997).

p.17

Origen, Tâlcuire la Evanghelia lui Ioan 1.33.

Ed. şi trad. franceză C. Blanc, Sources Chrétiennes 290 (Paris: Cerf, 1992).

P. 21 A

Troparul învierii,

Penticostar, EIBMBOR, Bucureşti, 1999, p. 14.

p.24

Sfântul Ioan Gură de Aur, „Cuvânt de învăţătură”, în Penticostar, EIBMBOR, Bucureşti, 1999, p. 25.

p.24

,,fără amestec, scfambare, împărţire, despărţire”, fragment din Hotărârea de la Calcedon. Trad. R. Price & M. Gaddis, The Acts of Chalcedon, TTH 45, 3 vol. (Liverpool: Liverpool University Press, 2005).

p.27 ~ ~

Expresia ‚Jn noaptea în care. .7’ apare în Anaforaua din cadrul Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur, în Liturghier, EIBMBO, Bucureşti, p. 173.

p.31

Sfântul Irineu al Lyonului, Împotriva ereziilor 5.15.2. Ed. şi trad. franceză de A. Rousseau, B. Hemmerdmger, L. Doutreleau şi C. Merder, Sources Chrétiennes 152-153 (Paris: Cerf, 1965); trad. engleză în Ante-Nicene Fathers 1.

p. 36-37

Nicolae Cabasila, Viaţa în Hristos 6, 91-94. Trad. **fr***anceză de M.-H. Congourdeau, Sources Chrétiennes 361 (Paris: Cerf, 1990).*

p. 36

Slava stihirilor învierii din cadrul Vecerniei, Sâmbăta Mare, în Triodul, EIBMBOR, Bucureşti, 2000, p. 671.

pp. 37, 39

*Sfântul Maxim Mărturisitorul, Ambigua 41. T***e***xt grec în Patrologia Graeca 91:1309cd [trad. pr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, Bucureşti, p. 265.*

p. 47

Stihoavnă la Vecernia pentru Sâmbătă, în Octoihul Mare, EIBMBOR, Bucureşti, 2003, p. 666.

1
1
2

pp. 49-52

*Sfân***t***ă Ma^m M***^^m***sitorul, Întrebări către Ta- lasie, 61, Corpus Christi^orum Series Graeca 22 (Turnhout: Brepols, 1990) [trad. pr. Du- mitru Stăniloae, în Filocalia III, Editura Hu- manitas, Bucureşti, pp. 314-317].*

p. 54

*Sfântul Irineu al Lyonului, Împotriva ereziilor 3.24.1. Ed. şi trad. franceză de A. Rousseau, B. Hemmerd***i***nger, L. Doutreleau şi C. Mercier, Sources Ch***r***ehennes 210-211 (Paris: Cerf, 1965); trad. engleză în Ante-Nicene Fathers 1.*

pp. 58-61

Sfântul Irineu al Lyonului, împotriva ereziilor 4.37-39.

pp. 61-64

*Sfân***t***ă Irineu al Lyon^rn, Împotriva ereziilor 3.20 (la Iona); 4.39.1 („noi ucidem omul din noi”).*

pp. 69-70

Sfântul Irineu al Lyonului, Împotriva ereziilor 5.2.3.

p. 69

Sfântul Ignatie al Antiohiei, Epistolă către Romani 4 [ibidem, p. 211].

p. 71

Barnaba, Epistolă 6.9 [trad. pr. Dumitru Fe- cioru, în op. cit., p. 143]. Ed. şi trad. K. Lake, Loeb Classical Library, Apostolic Fathers 2 (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1976 [1913]).

p. 75

Sfântul Maxim Mărturisitorul, Întrebări către Talasie 61 şi Ambigua 42.

p. 77. ~

Sfântul Atanasie cel Mare, Viaţa Sfântului Antonie 47. Ed. şi trad. franceză G.J.M. Bartelink, Sources Chretiemes 400 (Paris: Cerf, 1994).

pp. 81-82

Sfântul Maxim Mărturisitorul, Ambigua 41.

p. 82

Sfântul Dionisie Areopagitul, Despre Numirile dumnezeieşti 4.13 [trad. pr. Dumitru Stăniloae, în Sfatul Diorasie Areopagitul, Opere complete, Editura Paideia, Bucureşti, 1996, p. 150]. Text grec editat de B.R. Suchla, Corpus Diony- siacum I, Patristische Texte und Studien 33 (Berlin: Walter de Guryter, 1990).

p.87

Tertuli^, Despre suflet 43.10. Ed. J.H. Waszi^ (Amsterdam: North Holland Publishing Company, 1947): trad. eng. în Antenicene Fathers 3.

p. 88.

Sfântul Clement Romanul, A doua epistolă către Clement 14 [trad. pr. Dumitru Fecioru, în Scrierile Părinţilor Apostolici, PSB 1, EIBMBOR, Bucureşti, pp. 100, 88].

p. 89

Poemul Exsultet a fost imţial atribuit Fericitului Augustin, dar în prezent Sfântul Ambrozie este recunoscut drept autor. F. Brittain, ed., The Penguin Book of Latin Verse (Baltimore: Penguin, 1962), p. 94.

p. 91

Ipolit, Despre Hristos şi Antihrist 61. Ed. H. Achelis, Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei [^wunderte 1.2 (Leipzig: Hinrichs Verlag, 1987) [trad. Cristian Bădiliţă, Manual de anticristologie. Studii, dosar biblic, traduceri şi comentarii, Editura Polirom, Iaşi, 2002]; trad. eng. în Antenicene Fathers 5.

pp. 92-97

Scena muceniaei Sfmtei Blan̂a este

zugrăvită în Scrisoarea Mucenicilor din Viena şi Lyon (scrisă probabil de Sfântul Irineu), păstrată în Eusebiu, Istoria bisericească 5.1-2 [had. pr. Dumitru Fecioru, PSB 13, EIBMBOR, Bucureşti, 1987, pp. 183, 187, 188].

p. 93

Sfântul Irineu al Lyonului, împotriva ereziilor 5.9.2.

p. 96

Sfântul Ciprian al Cartaginei, Despre unitatea Bisericii 6. Ed. şi trad. M. Bevenot, OECT (Oxford: Clarendon Press, 1971).

p. 99

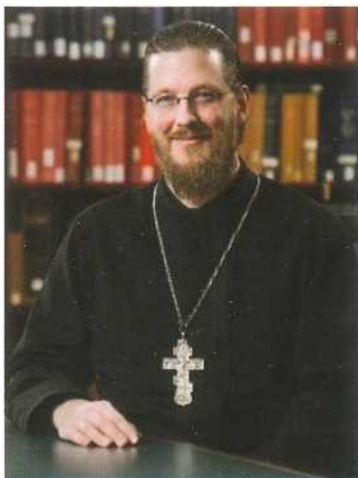
Sfântul Efrem Sirianul, Omilie la Noaptea în care a înviat Domnul, în Thomas [osephus

Lamy, ed., Sancti Ephraem Syri: Hymni et Sermones (MecHiniae, 1882), vol. 1, p. 534.

p. 103

Didim cel Orb, Tâlcuire la Zaharia 1.12-14. Ed. şi trad. L. Doutreleau, Sources Cfaétiemes 83 (Paris: Cerf, 1962).

Lector: Arhim. Hrisostom Rădăşanu
Tehnoredactor: Rema Zugravu
Redactor: Marta Grădinaru
Corector: Cristi Reuţ
Design copertă: Ştefan Pintilie
Prelucrare imagini şi DTP: Leonard Lunguleac

Pr. dr. JOHN BEHR *este Decanul Institutului Teologic „Sfântul Vladimir" (New York), Profesor de Patristică şi editor al colecţiei Popular Patristics (Saint Vladimir's Seminary Press).*

Este autorul cărţilor: Asceticism and Anthropology in Irenaeus and Clement (2000), *Formation of Christian neology: The Way to Nicaea* (2001), *The Nicene Faith* (2004), *The Mystery of Christ: Life in Death* (2006), *The Case Against Diodore and Theodore* (2011), *Irenaeus of Lyons: Identifying Christianity* (2015).

La Editura Doxologia au mai apărut următoarele cărţi de acelaşi autor:

Ascetism şi antropologie la Sfântul Irineu de Lyon şi Clement

ÎnsemnărL

Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, Iaşi
Tel.:0232216693; Fax: 0232216694 '
http://edituradoxologia.ro
E-mail: editura@doxologia.ro
H Editura.Doxologia

„în Biserică, ne aflăm în continuare pe drumul către ■ Emaus”, scrie Părintele Jobn Bel) r în cartea sa de mici dimensiuni, dar plina de profunzime. Părintele Jobn are darul de a exprima adeuăruri adânci într-un limbaj simplu. Am remarcat în principal modul în care abordează firea, omenească în termeni dinamici, ca fiind nu ceua „dar” odată pentru totdeauna, ci un proiect în curs de desfăşurare. Moartea nu este un sfârşit, ci un punct de plecare. Aceasta este o carte care trebuie citiră şi recitiră.

— Mitropolitul KALLISTOS (Ware) de DIOKLEIA

doxologia

